

HEMŞİRELİK BİLİMİ
Dergisi

Journal of
NURSING SCIENCE

Hemşirelik Bilimi Dergisi

Journal of Nursing Science

<http://dergipark.gov.tr/hbd>

e-ISSN:2636-8439

Orijinal Araştırma

Türkiye'nin Batısında Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Araştırma Kullanım Engelleri

The Barriers to Research Utilization of the Nurses Who Work in a Training and Research Hospital in Western Turkey

Adile TÜMER^a, Gülbahar KORKMAZ ASLAN^b, Asiye KARTAL^{a,*b}

^a Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, MUĞLA, TÜRKİYE

^b Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, DENİZLİ, TÜRKİYE

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan hemşirelerin araştırma kullanım engelleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki araştırma, bir hastanede, 224 hemşire üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri "Tanımlayıcı Özellikler Formu" ve "Hemşirelik Araştırmalarından Yararlanmada Engeller Ölçeği" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Kolmogorov Smirnov Testi, Kruskal-Wallis Testi ve Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır.

Bulgular: Hemşirelerin yaş ortalaması 37.31±6.71'dir. Bu çalışmada, hemşirelik araştırmalarından yararlanmada engeller ölçeği toplam puan ortalamasının 2.82±0.64 olduğu; ölçek alt boyutlarından en yüksek puan ortalamasının kurum/çalışma ortamı (3.05±0.75) alt boyutundan alındığı saptanmıştır. Bunu "hemşirelerin araştırma değerleri, becerileri ve farkındalığı" (2.79±0.77), "araştırma özellikleri" (2.69±0.76) ve "araştırma sonuçlarının sunumu" (2.69±0.88) izlemiştir. Araştırma projelerine katılmayı isteyen hemşirelerin engel algısının daha yüksek ve farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (p<0.05). Diğer bağımsız değişkenlere göre, ölçek puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05).

Sonuç: Çalışmada, hemşireler tarafından araştırma sonuçlarının kullanımına yönelik algılanan engelin yüksek ve daha çok kurumsal faktörlerle ilgili olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, araştırma sonuçlarının eğitim ve araştırma hastanelerinde uygulamada kullanımını artırmak için kurumsal düzenlemelerin yapılması gerektiği söylenebilir.

ABSTRACT

Aim: The aim of this study was to investigate the barriers to research utilization that nurses who work in a training and research hospital confront and the influencing factors.

Methods: This descriptive and cross-sectional study was carried out on 224 nurses in a hospital. The data were collected with the "Descriptive Characteristics Form" and "The Barriers to Research Utilization Scale". Data were analyzed using descriptive statistics, Kolmogorov Smirnov Test, Kruskal-Wallis Test and Mann-Whitney U Test.

Results: It was determined that the mean age of the nurses who participated to the study was 37.31±6.71. In this study, it was identified that the point average of the Barriers to Research Utilization Scale is 2.82±0.64, the highest mean score was received from the sub-dimension of "institution/working environment" (3.05±0.75), and it was followed by "research values, skills and awareness of nurses" (2.79±0.77), "research characteristics" (2.69±0.76) and "presentation of research results" (2.69±0.88). It was determined that the perception of barriers had higher for the nurses who want to join research projects and this difference is statically significant (p<0.05). According to the other independent variables, it was identified that there is no statistically significant difference in the mean score of the Barriers to Research Utilization Scale (p>0.05).

Conclusion: In the study, it was determined that the perceived obstacle to the use of research results by nurses was high and mostly related to institutional factors. In line with these results, it can be said that institutional arrangements should be made in order to increase the use of research results in practice in training and research hospitals.

Anahtar Kelimeler: Araştırma kullanımı, Engeller, Hemşirelik araştırması

Keywords: Research utilization, Barriers, Nursing research

*Bu çalışma 24th World Nursing and Healthcare Conference (September 13-15, 2018) Copenhagen, Danimarka'da sözel bildiri olarak sunulmuştur.

*Sorumlu Yazar: Asiye KARTAL

Adres: Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, DENİZLİ, TÜRKİYE

e-posta: akartal@pau.edu.tr

Geliş tarihi: 06.02.2020

Düzeltilme Tarihi: 21.05.2020

Kabul tarihi: 28.05.2020

GİRİŞ

Nüfusun yaşlanması, bilgi ve teknolojiadaki gelişmeler, hastaların sağlık hizmetleri ile ilgili beklentilerinin artması kaliteli ve maliyet etkili sağlık hizmetine olan talebi artırmıştır (Omer, 2012). Sağlık hizmetinin kalitesi ve maliyetini etkileyen önemli faktörlerden biri de bilimsel araştırma sonuçlarının kullanılmasındır (Aljezawi ve ark., 2019). Mevcut bilgiyi geliştiren veya yeni bilgi ortaya koyan bilimsel araştırmalar hemşirelik uygulamalarının ana bileşeni olarak kabul edilir (Sanjari, Baradaran, Aalaa ve Mehrdad, 2015). Yapılan araştırmalar, hemşirelerin uygulamaları kanıta dayandırdığında hasta güvenliği ve bakım kalitesinin arttığı, uygulamalar arası farklılık ve bakım maliyetinin azaldığını göstermiştir (Forsman, Gustavsson, Ehrenberg, Rudman ve Wallin, 2009; Forsman, Wallin, Gustavsson ve Rudman, 2012; Heiwe ve ark., 2011; Melnyk, Gallagher- Ford ve Fineout-Overholt, 2014). Bunun yanında hemşirelik bakımının kanıtlara temellendirilmesi, hemşirelik biliminin gelişmesine, yeni politika ve prosedürlerin kullanılmasına da olanak sağlamaktadır (Johansson, Fogelberg-Dahm ve Wadensten, 2010; Temel ve Ardahan, 2011).

Kanıta dayalı uygulamaların yararlarına rağmen, son yıllarda yapılan çalışmalar, hemşirelerin araştırma sonuçlarını istedik düzeyde kullanmadığını ortaya koymuştur (Cline, Burger, Amankwah, Goldenberg ve Ghazarian, 2017; Hendricks ve Cope, 2017; Melnyk ve ark., 2014). Geleneksel olarak hemşireler, bakım ile ilgili karar verirken, deneyimlerinden yararlanmakta, meslektaşlarına danışmakta, hemşirelik okullarında edindiği bilgiden yararlanmakta ya da sağlık hizmeti alanların tercihlerini temel almaktadırlar (Brown ve ark., 2010; Yoder ve ark., 2014).

Hemşirelerin araştırma sonuçlarını kullanmalarını engelleyen pek çok faktör bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde olanakların yetersiz olması (Al Khalaileh ve ark., 2016; Buhaid, Lau, ve O'Connor, 2014; Carlson ve Planczynski, 2008; Cidoncha-Moreno, Ruiz de Alegría-Fernandez de Retana, 2017; Mutisya, KagureKarani ve Kigonda, 2015), hemşirelerin araştırma okumak için zamanlarının olmaması (Aljezawi ve ark., 2019; Cline ve ark., 2017; Omer, 2012), doktorlarla işbirliği yapılamaması (Aljezawi ve ark., 2019), hemşirelerin bakım protokollerini değiştirme yetkilerinin olmaması (Atkinson, Turkel ve Cashy, 2008; Guadarrama Ortega, 2016) ve farkındalıklarının olmaması gibi engeller tanımlanmıştır. Bu engellerin yanısıra, hemşireler kanıtları değerlendirme ve kritik etme konusunda yeterli bilgi ve becerilerinin olmadığını (Black, Balneaves, Garossino, Puyat ve Qian, 2015; Guadarrama Ortega, 2016) ve kanıta dayalı uygulamaları desteklemek için örgütsel altyapı eksikliğini de engel olarak bildirmişlerdir (Atkinson ve ark., 2008).

Türkiye’de yapılan çalışmalarda, hemşireler tarafından araştırma sonuçlarının kullanımına ilişkin algılanan engellerin diğer ülkelerle benzer olduğu görülmektedir. Ülkemizde en önemli engeller arasında; araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde olanakların yetersiz olması (Bahar ve ark., 2015; Kocaman ve ark., 2010; Uysal, Temel, Ardahan ve Özkahraman, 2010; Yava ve ark., 2008), hemşirelerin hasta bakım işlemlerini değiştirme yetkisine yeterince sahip olmadıklarını düşünmeleri, araştırma okuyacak zamanlarının olmaması (Demir ve ark., 2012; Cebeci, Çatal, Dağ, Karazeybek ve Aksoy, 2019; Tan, Şahin

ve Özdemir, 2012) ve İngilizce araştırma makalelerini okuma zorluğu (Kocaman ve ark., 2010) yer almaktadır.

Türkiye’de sağlık hizmetlerinin kalitesini iyileştirmek ve maliyetini düşürmek için yapılan çalışmalara karşın hemşirelik bakımında araştırma sonuçlarının kullanımında olumlu gelişme gözlenmemiştir (Cebeci ve ark., 2019; Demir ve ark., 2012; Uysal ve ark., 2010; Yava ve ark., 2008). Oysa sağlık hizmetlerinin kalitesini iyileştirme ve maliyetini düşürmede hemşirelik araştırmalarının önemi bilinmektedir. Bu nedenle Türkiye’de sağlık sistemindeki olumlu ve olumsuz değişimin hemşirelerin araştırma kullanım engellerini nasıl etkilediğinin belirlenmesi önemlidir. Kalite ve maliyetin daha da önemli olduğu üçüncü basamak sağlık kurumları olan eğitim ve araştırma hastanelerinde hemşirelerin spesifik engellerinin bilinmesi, araştırma sonuçlarının uygulamada kullanılmasının artırılması için gerekli girişimlerin belirlenmesinde yol gösterici olacaktır. Bu araştırmada, bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan hemşirelerin araştırma kullanım engelleri ve etkileyen etmenlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

Araştırma kapsamındaki hemşirelerin araştırma kullanım engelleri ne düzeydedir?

Tanımlayıcı özelliklere göre, hemşirelerin araştırma kullanım engelleri düzeyinde anlamlı bir farklılık var mıdır?.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma hemşirelerin araştırma kullanım engellerini ve etkileyen faktörleri belirlemek için tanımlayıcı ve kesitsel tipte yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni/ Örnekleme

Araştırmanın evrenini bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde çalışan hemşireler (N=400) oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmemiş ve evrenin tamamına ulaşılmaması hedeflenmiştir. Ancak verilerin toplandığı dönemde hastanede olan, ulaşılabilen ve katılmayı kabul eden gönüllü 224 hemşire araştırmaya alınmıştır (katılım oranı: %56). Hemşirelerin %44’üne araştırma verilerinin sadece 8-16 vardiyasında toplanması, izinli, raporlu hemşirelerin olması ve araştırmaya katılmak istemeyenlerin olması nedeniyle ulaşılamamıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak, “Tanımlayıcı Özellikler Formu” ve “Hemşirelik Araştırmalarından Yararlanmada Engeller Ölçeği (HAYEÖ)” kullanılmıştır.

Tanımlayıcı Özellikler Formu: Araştırmacılar tarafından literatür ışığında hazırlanan form (Bahar ve ark., 2015) katılımcıların yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, eğitim durumu, çalışma yılı, iş yerindeki pozisyonu ve araştırma etkinliklerine ilişkin sorular (15 adet) içermektedir.

Hemşirelik Araştırmalarından Yararlanmada Engeller Ölçeği (HAYEÖ): Funk, Champagne, Wiese ve Tornquist (1991) tarafından geliştirilen HAYEÖ, Temel ve arkadaşları (2010) tarafından Türkçe’ye uyarlanmış, 29 maddeli, likert tipi bir ölçektir. Araştırma sonuçlarının sunumu (6 madde), kurum/çalışma ortamı (8 madde), hemşirelerin araştırma değerleri, becerileri ve farkındalıkları (8 madde) ve araştırmanın özellikleri (6 madde) olmak üzere dört alt boyutu vardır.

Ölçekte “Araştırmadan elde edilen aşırı bilginin hemşireleri sıkması” maddesi toplam puanda yer almakta, ancak herhangi bir alt boyuta dahil edilmemektedir. Ölçekteki her bir madde 0-4 puan arasında puanlanmaktadır (0- fikrim yok, 1-hiç engel değil, 2-az engel, 3-orta derecede engel, 4-çok engel). Ölçeğin değerlendirilmesi maddelere verilen yanıtların yüzdeleri ve puan ortalamaları üzerinden yapılmaktadır. Puan ortalamasının yüksek olması, araştırmadan yararlanmada engel derecesinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.92’dir (Temel ve ark., 2010). Bu çalışmada ise 0.90 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Veriler araştırmacılar tarafından, yüz yüze görüşme yöntemi ile çalışma ortamında, hemşirelik bakımını aksatmayacak uygun zaman dilimlerinde tek tek toplanmıştır. Veriler öz bildirimle dayalıdır ve uygulama ortalama 10-15 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler, SPSS 20.0 paket programında, tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma), Kolmogorov Smirnov testi, Kruskal-Wallis Testi ve Mann-Whitney U Testi ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri bağımsız değişken, HAYEÖ puan ortalaması ise bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyleri için $p < 0.05$ değeri kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma için kurum izni, bir üniversitenin etik kurulundan 17.12.2014 tarihli etik kurul izni, ölçek kullanım izni ve katılımcıların aydınlatılmış onamları alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Hemşirelerin Tanımlayıcı özellikleri (n=224)

Tanımlayıcı Özellikler	n (%)
Yaş	
19-30	34 (15.2)
31-40	112 (50.0)
41-50	73 (32.6)
51-61	5 (2.2)
Yaş ortalaması	37.31 ± 6.71
Cinsiyet	
Kadın	212 (94.6)
Erkek	12 (5.4)
Medeni durum	
Evlü	190 (84.8)
Bekâr	34 (15.2)
Eğitim durumu	
Sağlık Meslek Lisesi	16 (7.1)
Ön lisans	88 (39.3)
Lisans	113 (50.5)
Lisansüstü	7 (3.1)
Çalışma yılı	
On yıl ve altı	57 (25.4)
On bir yıl ve üstü	167 (74.6)
Hemşirelik eğitimi sırasında araştırma dersi alma	
Evet	63 (28.1)
Hayır	161 (71.9)
Hemşirelik ile ilgili bilimsel etkinliğe katılma (sempozyum, kongre vb)	
Evet	84 (37.5)
Hayır	140 (62.5)
Hemşirelik ile ilgili yayımları izleme	
Evet	105 (46.9)
Hayır	119 (53.1)
Araştırma projelerine katılmayı isteme	
Evet	109 (48.7)
Hayır	115 (51.3)
Hemşirelik uygulamalarında araştırma sonuçlarını kullanma	
Evet	42 (18.8)
Hayır	182 (81.2)

Araştırmaya katılan hemşirelerin %50’si 31-40 yaş aralığında ve yaş ortalaması 37.31±6.71’dir. Hemşirelerin %94.6’sının kadın, %84.8’inin evli, %50.5’inin lisans mezunu ve %74.6’sının on bir yılın üstünde çalışma deneyimi olduğu saptanmıştır. Hemşirelerin %28.1’inin eğitim sürecinde araştırma dersi aldığı, %37.5’inin hemşirelikle ilgili

bilimsel etkinliğe (sempozyum, kongre vb.) katıldığı, %46.9’unun hemşirelik ile ilgili yayımları takip ettiği, %48.7’sinin araştırma projelerine katılmayı istediği ve %18.8’inin hemşirelik uygulamalarında araştırma sonuçlarını kullandığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Katılımcıların, hemşirelik araştırmalarından yararlanmada engeller ölçeği toplam puan ortalaması 2.82±0.64’dir. Ölçek alt boyutlarından en yüksek puan ortalamasının kurum/çalışma ortamı (3.05±0.75) alt boyutundan alındığı, bunu sırasıyla hemşirelerin araştırma değerleri, becerileri ve farkındalıkları (2.79±0.77), araştırmanın özellikleri (2.69±0.76) ve araştırma sonuçlarının sunumu alt boyutlarının (2.69±0.88) izlediği belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan hemşireler tarafından bildirilen araştırma kullanım engellerinin yüzde dağılımları incelendiğinde (orta derecede engel ve çok engel); ilk sırada “Araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde olanakların yetersiz olması (81.3)” gelmektedir. Bunu ikinci sırada “Hemşirelerin araştırma sonuçlarını çalışma ortamlarında kullanabileceklerine inanmaması (80.8)” ve üçüncü sırada “Hemşirelerin hasta bakım işlemlerini değiştirme yetkisine yeterince sahip olmadıklarını düşünmesi (79.0)” maddeleri takip etmiştir. En düşük yüzdeye sahip madde “Hemşirelerin yeni görüşleri denemeye isteksiz olması (58.5)”dır. İlk ve son sıradaki maddelerin ölçekte “Hemşirelerin araştırma değerleri, becerileri ve farkındalıkları” alt boyutuna dahil olduğu görülmüştür (Tablo 2).

Araştırma projelerine katılmayı isteyen hemşirelerin engel algısının daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Diğer bağımsız değişkenlere göre hemşirelik araştırmalarından yararlanmada engeller ölçeği puan ortalamasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Hemşirelerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Hemşirelik Araştırmalarından Yararlanmada Engeller Ölçeği Puan Ortalamasının Karşılaştırılması

Değişkenler	HAYEÖ Madde Puanı $\bar{X} \pm SS$	İstatistiksel Analiz
Yaş		
19-30	2.75±0.69	$\chi^2 = 2.602$
31-40	2.88±0.63	$p = 0.457$
41 yaş ve üzeri	2.76±0.62	
Cinsiyet		
Kadın	2.83±0.62	$Z = -0.412$
Erkek	2.71±0.88	$p = 0.680$
Eğitim Durumu		
Sağlık meslek lisesi	2.88±0.74	$\chi^2 = 4.710$
Ön lisans	2.77±0.60	$p = 0.194$
Lisans	2.85±0.65	
Hemşirelik eğitimi sırasında araştırma dersi alma		
Evet	2.94±0.67	$Z = -1.239$
Hayır	2.79±0.63	$p = 0.216$
Hemşirelik ile ilgili bilimsel etkinliğe katılma (sempozyum, kongre vb.)		
Evet	2.84±0.64	$Z = -0.415$
Hayır	2.81±0.63	$p = 0.678$
Hemşirelik ile ilgili yayımları izleme		
Evet	2.81±0.62	$Z = -0.076$
Hayır	2.82±0.65	$p = 0.939$
Araştırma projelerine katılmayı isteme		
Evet	2.91±0.62	$Z = -2.064$
Hayır	2.74±0.64	$p = 0.039$

Z: Mann-Whitney U testi, χ^2 : Kruskal Wallis testi

Tablo 2. Hemşireler Tarafından Bildirilen Araştırma Kullanım Engellerinin Yüzde (%) Dağılımı (n=224)

Sıra	Alt boyut	Engeller	"Orta derecede engel" + "çok engel" n (%)
1	K	Araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde olanakların yetersiz olması	182 (81.3)
2	K	Hemşirelerin araştırma sonuçlarını çalışma ortamlarında kullanabileceklerine inanmaması	181 (80.8)
3	K	Hemşirelerin hasta bakım işlemlerini değiştirme yetkisine yeterince sahip olmadıklarını düşünmesi	177 (79.0)
4	K	Hemşirelerin araştırma okuyacak zamanlarının olmaması	168 (75.0)
5	S	Hemşirelik alanına özgü bilgilerin toplandığı merkezi bir birimin bulunmaması	166 (74.1)
6	K	Hekimlerin araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirmesinde hemşirelerle iş birliği yapmaması	163 (72.8)
7	K	Hemşirelerin araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirmelerini diğer çalışanların desteklememesi	162 (72.3)
8	H	Hemşirelik uygulamalarının değiştirilmesinin gereğini ortaya koyan yazılı bir belgenin olmaması	158 (70.5)
9	K	Hemşirelerin çalıştıkları ortamlarda yeni görüşleri uygulamaya geçirecek yeterli zamanlarının olmaması	158 (70.5)
10	S	Hemşirelik araştırmalarıyla hemşirelik uygulamalarının ilgisiz olması	157 (70.1)
11	A	Hemşirelikte araştırma sonuçlarının doğruluğunun kanıtlanmamış olması	157 (70.1)
12	K	Yönetimin araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesine izin vermemesi	156 (69.6)
13	H	Hemşirelerin araştırmaya ilgi duymaması	154 (68.8)
14	A	Hemşirelik araştırmalarının yöntem açısından eksiklikler içermesi	154 (68.8)
15	H	Hemşirelerin araştırma ile ilgili konularda tartışabilecekleri bilgili meslektaşlarından uzak olması	154 (68.8)
16	H	Hemşirelerin araştırmaların kendine yarar sağlayacağına ilişkin inançlarının çok az olması	153 (68.3)
17	A	Hemşirelerin araştırma sonuçlarına güvenmede kararsız kalması	151 (67.4)
18	A	Hemşirelik araştırmalarının farklı gruplar üzerinde tekrarlanmaması	150 (67.0)
19	H	Hemşirelerin hemşirelik uygulamalarının değişmesiyle ortaya çıkacak yararlarına inançlarının çok az olması	149 (66.5)
20	S	Hemşirelik araştırmalarının açık ve anlaşılır bir dille yazılmaması	144 (64.3)
21	H	Hemşirelerin uygulamalarında araştırmayı önemli görmemesi	143 (63.8)
22	A	Hemşirelikte araştırma makalelerinin yayınlanma sürecinin yavaş olması	140 (62.5)
23		"Araştırmadan elde edilen aşırı bilginin hemşireleri sıkması" **	137 (61.2)
24	S	Hemşirelik alanında araştırma makalelerine kolay ulaşılamaması	136 (60.7)
25	S	Hemşirelik makalelerinde hemşirelerin uygulamalarına yönelik önerilerin anlaşılır biçimde yazılmaması	135 (60.3)
26	A	Hemşirelikte araştırma makalelerindeki sonuçlarının birbirleriyle tutarsız olması	135 (60.3)
27	S	Araştırma makalelerinde istatistiklerin analizlerin anlaşılır biçimde yazılmaması	134 (59.8)
28	H	Hemşirelerin kendilerini bir araştırmanın niteliğini değerlendirebilecek kadar yeterli hissetmemesi	132 (58.9)
29	H	Hemşirelerin yeni görüşleri denemeye isteksiz olması	131 (58.5)

*Araştırma sonuçlarının sunumu (S); Kurum çalışma ortamı (K); Hemşirelerin araştırma değerleri, becerileri ve farkındalıkları (H); Araştırmanın özellikleri (A) ile ilgili engeller

**Alt boyuta dâhil edilmeyen madde.

TARTIŞMA

Bu çalışmada Türkiye'nin batısında bir hastanede çalışan hemşirelerin, hemşirelik araştırmalarından yararlanmada engeller ölçüğü toplam puan ortalamasının 2.82 ± 0.64 olduğu belirlenmiştir. Literatürde, 2.5 puanın üzeri yüksek derece engel algısı olarak kabul edilmiştir (Aljezawi ve ark., 2019; Funk ve ark., 1991). Bu sonuç hemşirelerin araştırma sonuçlarını klinik uygulamaya aktarma konusunda yüksek derecede engel algıladıklarını göstermektedir. Araştırmanın bulgusu (2.82 ± 0.64), Bahar ve arkadaşlarının (2015) çalışma bulgusu ile benzerken (2.98 ± 0.62); Demir ve arkadaşlarının (2012), Tan ve arkadaşlarının (2012), Yava ve arkadaşlarının (2008) çalışmalarında HAYEÖ puan ortalamaları daha düşük ($2.03-2.27$) bulunmuştur. Araştırmaların bulguları, Türkiye'de araştırma sonuçlarının uygulamada kullanılması konusundaki engellerde azalma olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Uluslararası literatür incelendiğinde HAYEÖ puan ortalamasının 2.2 ile 2.98 arasında değiştiği görülmektedir (Aljezawi ve ark., 2019; Al Khalailah ve ark., 2016; Atkinson ve ark., 2008). Bu çalışmalardan Al Khalailah ve arkadaşlarının (2016) Ürdün'de yaptıkları çalışmada HAYEÖ puan ortalaması belirlenen ortalamadan daha yüksek iken, Aljezawi ve arkadaşlarının (2019) Suudi Arabistan'da yaptıkları çalışmada ise daha düşük bulunmuştur. Bu sonuçlar sorunun belirli bir

ülke ve sağlık sistemi ile sınırlı olmadığını, evrensel olduğunu göstermektedir. Ancak son yıllarda bu konudaki çalışma bulgularının daha çok gelişmekte olan ülkelere ait olduğu da dikkate alınmalıdır.

Bu çalışmada, hemşirelerin araştırma kullanım engelleri ölçüğü alt boyutları arasında en yüksek puanı (3.05 ± 0.75) kurum/çalışma ortamı alt boyutundan aldıkları belirlenmiştir. Bu sonuç, araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde kurumsal faktörlerin etkisinin daha fazla olduğunu göstermiştir. Ayrıca algılanan ilk üç engelin de kurum/çalışma ortamı alt boyutunda yer aldığı belirlenmiştir. Benzer şekilde Türkiye'de daha önce Uysal ve arkadaşları (2010) tarafında yapılan çalışmada ilk beş engelin, Kocaman ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmada ise ilk altı engelin kurum/çalışma ortamı ile ilgili olduğu bildirilmiştir. Uluslararası literatürde de benzer sonuçlar olduğu görülmektedir (Al Khalailah ve ark., 2016; Buhaid ve ark., 2014; Cidoncha-Moreno, Ruiz de Alegria-Fernandez de Retana, 2017). Araştırmanın yapıldığı eğitim ve araştırma hastanesinde olduğu gibi ülkemizdeki tüm kamu hastanelerinde araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesini güçleştiren birçok kurumsal faktör gözlenmektedir. Hemşireler ve hemşirelik meslek örgütleri tarafından; hemşire iş yükünün fazlalığı ve hemşirelerin karar mekanizmalarında yeterince bulunamamaları gibi kurumsal faktörler sıklıkla dile getirilmektedir.

Bu çalışmada belirlenen en önemli engel “Araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde olanakların yetersiz olması”dır. Türkiye’de daha önce yapılan çalışmalarda da (Cebeci ve ark., 2012; Demir ve ark., 2012; Sari, San Turgay, Genc ve Bozkurt, 2012; Uysal ve ark., 2010; Yava ve ark., 2008) benzer sonuçlar bulunmuştur. Bu engel diğer araştırmalarda da ilk üç engel arasında yer almıştır (Kocaman ve ark., 2010; Yava ve ark., 2008). Uluslararası literatürde, benzer şekilde “Araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde olanakların yetersiz olması” en önemli engel olarak görülmektedir. Bu engel Buhaid ve arkadaşlarının (2014) Bahrain’de, Boström ve arkadaşlarının (2008) İsveç’te, Mehrdad ve arkadaşlarının (2008) İran’da yaptıkları çalışmalarda da ilk üç engel arasında yer almıştır. Türkiye’de daha önce yapılan çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da olanakların yetersiz olmasının en önemli engel olarak bildirilmesinin nedeni, hastanelerde hemşirelik araştırma sonuçlarının uygulamada kullanımına yönelik politikaların olmaması ve bu konuyu kurumların öncelik olarak görmemeleri olabilir. Bu konuyu öncelik olarak görmedikleri için de gerekli olanaklar sunulmamaktadır. Araştırma kullanımına değer veren ve araştırma faaliyetlerine katılan hemşireleri destekleyen kurumsal bir iklim oluşturmak önemlidir.

Çalışmada belirlenen en önemli ikinci engel “Hemşirelerin araştırma sonuçlarını çalışma ortamlarında kullanabileceklerine inanmaması”dır. Al Khalailah ve arkadaşlarının (2016) çalışmasında bu madde en önemli engel olarak bildirilmiştir. Ülkemizde konu ile ilgili daha önce yapılan araştırma sonuçlarında (Kocaman ve ark., 2010; Sari ve ark., 2012; Uysal ve ark., 2010; Yava ve ark., 2008) ve diğer ülkelerde yapılan bazı çalışmalarda (Buhaid ve ark., 2014; El-shaer ve Elhanafy, 2012; Mehrdad, Salsali ve Kazemnejad, 2008) ilk üç engel arasında yer almamıştır. Hemşirelerin araştırma sonuçlarını çalışma ortamlarında kullanabileceklerine inanmamasının nedeni, eğitim ve araştırma hastanelerinde araştırma bulgularının uygulamaya aktarılması için gerekli ekipman ve malzemenin sağlanmasında yaşanan zorluklar olabilir. Bir diğer neden ise Türkiye’de hemşirelik araştırmalarının daha çok akademisyenler tarafından yapılması nedeniyle, araştırmalar çalışma ortamının öncelikli sorunlarını yansıtmıyor olabilir.

Çalışmada belirlenen üçüncü engel “Hemşirelerin hasta bakım işlemlerini değiştirme yetkisine yeterince sahip olmadıklarını düşünmesi”dir. Bu engel, Türkiye’de yapılan bazı çalışmalarda da (Cebeci ve ark., 2019; Demir ve ark., 2012; Tan ve ark., 2012; Yava ve ark., 2008), benzer şekilde ilk üç engel arasında yer almıştır. Yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde “Hemşirelerin hasta bakım işlemlerini değiştirme yetkisine yeterince sahip olmadıklarını düşünmesi” en önemli engeller arasında yer almıştır (Al Khalailah ve ark., 2016; Buhaid ve ark., 2014; Omer ve ark., 2012). Türkiye’de bu faktörün en önemli engeller arasında yer almasının nedeni hemşirelerin karar verme mekanizmalarında yeterince bulunmamaları olabilir.

Araştırmada hemşirelerin demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim durumu) ile engel algıları arasında ilişki bulunmamıştır. Daha önce Türkiye’de (Demir ve ark., 2012; Uysal ve ark., 2010; Yava ve ark., 2008) ve diğer ülkelerde (Aljezawi ve ark., 2019; Omer 2012) yapılan çalışmaların bulgusu, araştırmanın bulgusunu desteklemektedir. Farklı olarak hemşirelerin demografik özellikleri ile hemşirelik araştırmalarından yararlanmada engeller ölçeği puan ortalaması arasında

ilişki belirleyen çalışmalar da bulunmaktadır (Oh, 2008; Uysal ve ark., 2010). Demografik özellikler ile engel algısı arasında ilişki bulunmaması, kurumsal ve mesleki faktörlerin hemşirelerin bireysel özelliklerinden daha önemli olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmada, araştırma projelerine katılmayı isteyen hemşirelerin engel algısının anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın bulgusundan farklı olarak Aljezawi ve arkadaşlarının (2019) ve Tan ve arkadaşlarının (2012) yaptıkları çalışmalarda araştırma projesi ve bilimsel aktiviteye katılma ile araştırma engel algısı arasında ilişki belirlenmemiştir. Literatürde araştırmanın bulgusunu destekleyen çalışma bulunmasa da araştırma projelerine katılmayı isteyen hemşirelerin engel algısının daha yüksek olması beklenen bir sonuçtur. Araştırma yapmaya istekli olan hemşireler daha fazla engel algılamaktadırlar.

SONUÇ

Bu araştırmanın sonucunda, hemşirelerin araştırma kullanım engellerinin yüksek ve en fazla yaşanan engelin kurumsal faktörlerle ilgili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda, eğitim ve araştırma hastanelerinde araştırma sonuçlarının uygulamada kullanılmasının artırılması için kurumsal düzenlemeler yapılması önerilebilir. Araştırma yapmak isteyen, araştırma projelerinde yer almak isteyen hemşireler desteklenmelidir. Hemşirelerin gereksinimleri doğrultusunda araştırma süreci ile ilgili eğitim almaları kolaylaştırılabilir. Araştırma bütçeleri ile ilgili üniversitelerin desteği sağlanmalıdır. Yönetici hemşirelerin araştırma sonuçlarının bakımda kullanılmasını sağlamak için strateji geliştirmeleri önerilebilir. Ayrıca araştırma sonuçlarının hemşirelik uygulamalarında kullanımını destekleyecek araştırma merkezlerinin kurulması da önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Al Khalailah, M., Al Qadire, M., Musa, A. S., Al-Khawaldeh, O. A., Al Qudah, H., & Alhababeh, A. (2016). Closing the gap between research evidence and clinical practice: Jordanian nurses' perceived barriers to research utilisation. *Journal of Education and Practice*, 7(8), 52-57.
2. Aljezawi, M., Al Qadire, M., Alhajji, M. H., Tawalbeh, L. I., Alamery, A. H., Aloush, S., & ALBashtawy, M. (2019). Barriers to integrating research into clinical nursing practice. *Journal of Nursing Care Quality*, 34(3), 7-11.
3. Atkinson, M., Turkel, M., & Cashy, J. (2008). Overcoming barriers to research in a Magnet community hospital. *Journal of Nursing Care Quality*, 23(4), 362-368.
4. Bahar, Z., Gözüm, S., Beşer, A., Çapık, C., Kıssal, A., Aydoğdu, N. G., & Ersin, F. (2015). İki farklı bölgedeki üniversite hastanelerinde çalışan hemşirelerin araştırma kullanım engelleri ve etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(4), 232-240.
5. Black, A. T., Balneaves, L. G., Garossino, C., Puyat, J. H., & Qian, H. (2015). Promoting evidence-based practice through a research training program for point-of-care clinicians. *The Journal of Nursing Administration*, 45(1), 14-20.
6. Boström, A. M., Kajermo, K. N., Nordström, G., & Wallin, L. (2008). Barriers to research utilization and research use among registered nurses working in the care of older people: Does the BARRIERS Scale discriminate between research users and non-research users on perceptions of barriers?. *Implementation Science*, 3(1), 24.
7. Brown, C. E., Ecoff, L., Kim, S. C., Wickline, M. A., Rose, B., Klimpel, K., & Glaser, D. (2010). Multi-institutional study of barriers to research utilisation and evidence-based practice among hospital nurses. *Journal of Clinical Nursing*, 19(13-14), 1944-1951.

8. Buhaid, N., Lau, R., & O'Connor, M. (2014). A survey of nurses' perceived barriers to research utilization in Bahrain in comparison to other countries. *Middle East Journal of Nursing*, 101(1150), 1-7.
9. Carlson, C. L., & Plonczynski, D. J. (2008). Has the Barriers Scale changed nursing practice? An integrative review. *Journal of Advanced Nursing*, 63(4), 322-333.
10. Cebeci, F., Çatal, E., Sucu Dağ, G., Karakzeybek, E., & Aksoy, N. (2019). Nurses' research utilization barriers, facilitators and determination of affecting factors. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri*, 11(2), 129-39.
11. Cidoncha-Moreno, M. A., & Ruiz de Alegria-Fernandez de Retana, B. (2017). Barriers to the implementation of research perceived by nurses from Osakidetza, *Enfermería Clínica (English Edition)*, 27(5), 286-293.
12. Cline, G. J., Burger, K. J., Amankwah, E. K., Goldenberg, N. A., & Ghazarian, S. R. (2017). Promoting the utilization of science in healthcare (PUSH) project: A description of the perceived barriers and facilitators to research utilization among pediatric nurses. *Journal for Nurses in Professional Development*, 33(3), 113-119.
13. Demir, Y., Ak, B., Bilgin, N. Ç., Efe, H., Albayrak, E., Çelikpençe, Z., & Güneri, N. (2012). Hemşirelik uygulamalarında araştırma sonuçlarının kullanımındaki engeller ve kolaylaştırıcı faktörler. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 2(2), 94-101.
14. El-shaar, A., & Elhanafy, E. (2012). Barriers and facilitators to research utilization as perceived by academic staff and head nurses. *Journal of American Science*, 8(9), 405-416.
15. Forsman, H., Gustavsson, P., Ehrenberg, A., Rudman, A., & Wallin, L. (2009). Research use in clinical practice—extent and patterns among nurses one and three years postgraduation. *Journal of Advanced Nursing*, 65(6), 1195-1206.
16. Forsman, H., Wallin, L., Gustavsson, P., & Rudman, A. (2012). Nursing students' intentions to use research as a predictor of use one year post graduation: A prospective study. *International Journal of Nursing Studies*, 49(9), 1155-1164.
17. Funk, S. G., Champagne, M. T., Wiese, R. A., & Tornquist, E. M. (1991). Barriers: the barriers to research utilization scale. *Applied Nursing Research*, 4(1), 39-45.
18. Guadarrama Ortega, D. (2016). Barriers to the utilisation of research. Descriptive study performed on nurses at a hospital in the southwest of Madrid. *Enfermería Global*, 43, 275-288.
19. Heiwe, S., Kajermo, K. N., Tyni-Lenné, R., Guidetti, S., Samuelsson, M., Andersson, I. L., & Wengström, Y. (2011). Evidence-based practice: attitudes, knowledge and behaviour among allied health care professionals. *International Journal for Quality in Health Care*, 23(2), 198-209.
20. Hendricks, J., & Cope, V. (2017). Research is not a 'scary' word: Registered nurses and the barriers to research utilisation. *Nordic Journal of Nursing Research*, 37(1), 44-50.
21. Johansson, B., Fogelberg-Dahm, M., & Wadensten, B. (2010). Evidence-based practice: the importance of education and leadership. *Journal of Nursing Management*, 18(1), 70-77.
22. Kocaman, G., Seren, S., Lash, A. A., Kurt, S., Bengu, N., & Yurumezoglu, H. A. (2010). Barriers to research utilisation by staff nurses in a university hospital. *Journal of Clinical Nursing*, 19(13-14), 1908-1918.
23. Mehrdad, N., Salsali, M., & Kazemnejad, A. (2008). Iranian nurses' attitudes toward research utilisation. *Journal of Research in Nursing*, 13(1), 53-65.
24. Melnyk, B. M., Gallagher-Ford, L., Long, L. E., & Fineout-Overholt, E. (2014). The establishment of evidence-based practice competencies for practicing registered nurses and advanced practice nurses in real-world clinical settings: Proficiencies to improve healthcare quality, reliability, patient outcomes, and costs. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 11(1), 5-15.
25. Mutisya, A. K., KagureKarani, A., & Kigundu, C. (2015). Research utilization among nurses at a teaching hospital in Kenya. *Journal of Caring Sciences*, 4(2), 95.
26. Oh, E.G. (2008). Research activities and perceptions of barriers to research utilization among critical care nurses in Korea. *Intensive and Critical Care Nursing*, 24, 314-22.
27. Omer, T. (2012). Research utilization in a multicultural nursing setting in Saudi Arabia: Barriers and facilitators. *Journal of Nursing Research*, 20(1), 66-73.
28. ISanjari, M., Baradaran, H. R., Aalaa, M., & Mehrdad, N. (2015). Barriers and facilitators of nursing research utilization in Iran: A systematic review. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 20(5), 529.
29. Sari, D., San Turgay, A., Genc, R. E., & Bozkurt, O. D. (2012). Research activities and perceptions of barriers to research utilization among Turkish nurses. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 43(6), 251-258.
30. Tan, M., Sahin, Z. A., & Özdemir, F. K. (2012). Barriers of research utilization from the perspective of nurses in Eastern Turkey. *Nursing Outlook*, 60(1), 44-50.
31. Temel, A. B., Uysal, A., Ardahan, M., & Ozkahraman, S. (2010). Barriers to Research Utilization Scale: psychometric properties of the Turkish version. *Journal of Advanced Nursing*, 66(2), 456-464.
32. Uysal, A., Temel, A. B., Ardahan, M., & Ozkahraman, S. (2010). Barriers to research utilisation among nurses in Turkey. *Journal of Clinical Nursing*, 19(23-24), 3443-3452.
33. Yava, A., Çiçek, H., Tosun, N., Yanmış, N., Koyuncu, A., Güler, A., & Akbayrak, N. (2008). Kardiyoloji ve kalp damar cerrahisi hemşirelerinin araştırma sonuçlarını kullanmalarını etkileyen faktörler. *Anatolia Journal of Clinical Investigation*, 2(4), 160-166.
34. Yoder, L. H., Kirkley, D., McFall, D. C., Kirksey, K. M., Stalbaum, A. L., & Sellers, D. (2014). CE: Original research staff nurses' use of research to facilitate evidence-based practice. *AJN The American Journal of Nursing*, 114(9), 26-37.